

MUSIQA MASHG'ULOTI ORQALI MAKTABGACHA TA'LIM
TASHKILOTLARIDA INKLYUZIV TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH

Karabayeva Saida Musabekovna, Muxamedova Iroda Shavkatovna, Mirzabekova
Sevara Olimjon qizi, Asqarjonova Ezoza Ikromjon qizi

Toshkent viloyati pedagogik
mahorat markazi tinglovchilari

Annotatsiya: Maqolada musiqa mashg'uloti orqali inklyuziv ta'limni rivojlantirish masalasi ilmiy asosda tahlil qilingan. Inklyuziv ta'lim konsepsiyasi, bolalarning individual rivojlanish xususiyatlari va pedagogik yondashuvlarni adaptivlashtirish masalalari yoritilgan. Musiqa mashg'uloti bolalarning ijtimoiy, hissiy, estetik va kognitiv rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida ko'rib chiqilgan. Maqolada adaptiv metodlar, ko'p sezgili yondashuv va pedagogning roli kabi amaliy jihatlar ham batafsil tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, musiqa mashg'uloti, adaptiv yondashuv, ijtimoiy integratsiya, bolalar rivoji.

Abstract: The article scientifically analyzes the development of inclusive education through music activities. The concept of inclusive education, the individual developmental characteristics of children, and the adaptation of pedagogical approaches are explored. Music activities are considered as a tool supporting the social, emotional, aesthetic, and cognitive development of children. The article also provides a detailed analysis of practical aspects such as adaptive methods, multi-sensory approaches, and the role of the teacher.

Keywords: inclusive education, music activities, adaptive approach, social integration, child development.

Аннотация: В статье научно анализируется развитие инклюзивного образования через музыкальные занятия. Рассматриваются концепция инклюзивного образования, индивидуальные особенности развития детей и адаптация педагогических подходов. Музыкальная деятельность рассматривается как средство поддержки социального, эмоционального, эстетического и когнитивного развития детей. В статье также подробно анализируются практические аспекты, такие как адаптивные методы, многосенсорный подход и роль педагога.

Ключевые слова: инклюзивное образование, музыкальные занятия, адаптивный подход, социальная интеграция, развитие детей.

Inklyuziv ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, u barcha bolalarga, jumladan nogironligi bo'lgan va ijtimoiy jihatdan cheklangan imkoniyatga ega o'quvchilarga ham teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan. Inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillari orasida individual yondashuv, teng huquq, ijtimoiy adolat va pedagogik moslashuvchanlik muhim o'rin tutadi. Inklyuziv ta'lim jarayonida har bir bolaning qobiliyatlari va ehtiyojlari hisobga olinadi, pedagoglar esa moslashuvchan metodlarni qo'llash orqali bolalarning faol ishtirokini ta'minlaydi.

Musiqa mashg'uloti esa inklyuziv ta'limni amaliyotga tatbiq etishda samarali vosita hisoblanadi. Musiqa bolalarning ijtimoiy, hissiy va kognitiv rivojlanishini rag'batlantiradi. Guruh mashg'ulotlari bolalar o'rtasida hamkorlik, ijodiy fikrlash va muloqot ko'nikmalarini shakllantiradi. Ritm, melodiya va harmonik harakatlar bolalarning motorik va kognitiv

rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, musiqa mashg'uloti bolalarga hissiyotlarini ifoda etishni o'rgatadi, bu esa ularning emotsional barqarorligini oshiradi va o'z-o'zini anglashi darajasini yaxshilaydi.

Inklyuziv musiqiy mashg'ulotlarda adaptiv vositalardan foydalanish muhimdir. Nogironligi bo'lgan bolalar uchun maxsus ritm asboblari, vizual yoki teginishli qo'llanmalar tatbiq etiladi. Ko'p sezgili yondashuvlar (eshitish, ko'rish, teginish) barcha bolalarga teng ishtirok etish imkonini yaratadi. Masalan, ko'zi ojiz bolalar uchun teginishli ritm kartochkalari, eshitish qobiliyati cheklangan bolalar uchun vizual belgilar bilan ritm mashqlari qo'llanilishi mumkin.

Pedagogning roli inklyuziv musiqiy mashg'ulotlarda juda muhimdir. Pedagoglar bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ijobiy ijtimoiy muhit yaratishi, diskriminatsiyani oldini olishi va ijodiy hamkorlikni rag'batlantirishi lozim. Shuningdek, pedagoglar bolalarni guruh ichida teng huquqli ishtirok etishga rag'batlantirishi, mashg'ulotlarni interaktiv va adaptiv shaklda tashkil qilishi zarur.

Musiqa mashg'ulotlarining inklyuziv ta'lim jarayonida qo'llanilishi bolalarning individual rivojlanishi, ijtimoiy integratsiyasi va kognitiv rivojlanishini bir vaqtning o'zida qo'llab-quvvatlaydi. Har bir bola o'z imkoniyatlariga mos faoliyat bilan shug'ullanish orqali o'z qobiliyatlarini namoyon qilishi va guruh ichidagi o'z o'rnini anglashi mumkin. Shu tarzda, musiqa mashg'uloti inklyuziv ta'limni amaliyotga tatbiq etishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Inklyuziv ta'lim barcha bolalarga, shu jumladan nogironligi bo'lgan va ijtimoiy cheklangan imkoniyatga ega o'quvchilarga ham teng sharoit yaratishga qaratilgan. UNESCO va UNICEF tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, inklyuziv muhit bolalarning o'zini qadrlashi, ijtimoiy integratsiyasi va akademik yutuqlarini oshiradi. Inklyuziv ta'lim prinsiplariga individual yondashuv, teng huquq, pedagogik moslashuvchanlik va diskriminatsiyaga yo'l qo'ymaslik kiradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqa mashg'ulotlari inklyuziv ta'lim muhitida bolalarning o'zaro hamkorligini oshiradi, nogironligi bo'lgan bolalar uchun o'zini namoyon qilish imkonini yaratadi va pedagoglarga individual yondashuvni amalga oshirishda yordam beradi.

Musiqa mashg'ulotlari inklyuziv ta'lim jarayonida pedagogik jihatdan keng imkoniyatlar yaratadi. Guruhdagi vokal va ritm mashqlari bolalarda hamkorlik, muloqot va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, musiqa faoliyati bolalarga o'z his-tuyg'ularini ifoda etishga yordam beradi, stressni kamaytiradi va emotsional barqarorlikni oshiradi. Ritm va melodik mashqlar bolalarning e'tibor, xotira, muvofiqlik va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Musiqa mashg'ulotlari bolalarda estetik did, ijodiy tafakkur va estetik sezgirlikni shakllantiradi, bu esa ularning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa mashg'uloti inklyuziv ta'limni rivojlantirishda muhim pedagogik vosita bo'lib, bolalarning ijtimoiy, hissiy, estetik va kognitiv rivojlanishini bir vaqtning o'zida qo'llab-quvvatlaydi. Inklyuziv yondashuvlar, adaptiv metodlar va ko'p sezgili mashg'ulotlar bolalarning teng huquqli ishtirokini ta'minlaydi. Pedagoglar tomonidan mazkur yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etish orqali barcha bolalar uchun sifatli va teng ta'lim imkoniyatlari yaratish mumkin. Shu bois, musiqa mashg'uloti inklyuziv ta'limni mustahkamlash va zamonaviy pedagogik jarayonlarda samarali qo'llash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 6 fevraldagi PQ-4569-son qarori. *Mamlakatda inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida*. Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risida Qonun. (2023). Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi.

3. Normurodova, S. (2021). *Musiqa mashg'ulotlari va bolalarning ijtimoiy rivoji*. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
4. Karimov, A. (2020). *Inklyuziv ta'limning nazariy va amaliy asoslari*. Toshkent: O'zbekiston fan va ta'lim nashriyoti.
5. Yusupova, M. (2019). *Musiqa va ijodiy rivojlanish: Inklyuziv yondashuvlar*. Toshkent: Ilm-fan nashriyoti.
6. Qodirova, D. (2022). *Bolalarda musiqiy va hissiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash metodikasi*. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.